

РЕЦЕНЗИЯ

По процедурата за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на ЕНЧО ТИЛЕВ ТИЛЕВ - редовен докторант към катедра „Руска филология“, по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1.Филология; докторска програма Славянски езици /морфология на съвременния руски език/.

РЕЦЕНЗЕНТ : Проф. дфн Тотка Маркова Стоева - Софийски университет „Св. Климент Охридски“; област на висше образование 2.Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология /Общо и сравнително езиковедие/, определена за рецензент със заповед № РЗЗ - 1429/ 12.04.2017 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд на Енчо Тилев Тилев е на тема: „Категориални и некатегориални значения в руската морфология /в съпоставка с български/“. Смятаме за по-коректно скобките да бъдат премахнати, тъй като изследването фактически е съпоставително и те не носят допълнителна информация; при положение, че, според автора, „българският език има статута на език за фонова съпоставка с руския емпиричен материал“ /стр. 4 на автореферата/ в скобките може да се даде формулировката - с елементи на сравнение с българския език.

Настоящата рецензия следва основните положения на ЗРАСРБ и Правилника за приложение на закона от Пловдивския университет.

а/ актуалност на разработваните проблеми

Актуалността на разработваните проблеми на дисертацията на Е. Тилев свързваме преди всичко с факта, че покрай активно разработваните въпроси в морфологията на именните и глаголните форми в руския и българския език, категориалните и особено некатегориалните им значения не са били предмет на специално съпоставително изследване. Към този

пункт отнасяме и отношението на автора към популярния тезис за движението на руския език към аналитизъм.

б/ познаване на съвременното състояние на тези проблеми и на литературата по въпроса

Без да избягва дискусиите, дисертантът демонстрира изключителна начетеност при излагането на лингвистичните концепции, школи и течения, съотнасяйки ги с целите на изследването си. Цитираната литература обхваща голям списък от заглавия - над 700, от които една трета са публикации след 2000 - 2016 г. Към този списък бихме добавили: монографията на И.Атанасова „Несклоняемые существительные в современном русском языке“, ВТ., 2014 г.; монографиите на М.В. Шульга - „Развитие морфологической системы имени в русском языке“, М., 2003 г.; „Грамматические оппозиции в истории морфологии имени“, М., 2017 г. /авторката е цитирана от дисертанта само със статия от 1987 г./; Е.А. Брызгунова - Основные различия предложений синтетической и аналитической структуры // Русский язык: исторические судьбы и современность. Труды и материалы V Международного конгресса исследователей русского языка. М., 2014 г.

За основа на съпоставителното си изследване реализацията на категориалните и некатегориалните значения Е, Тилев използва най-авторитетната теория - на А.В. Бондарко - за функционално-семантичните полета, развиваща се върху материал на руския и другите славянски езици.

в/ адекватност на избраните методики

В дисертацията са използвани традиционните методи на теоретично обобщение, описание, обяснение и съпоставка на проявите на категориалните и некатегориалните явления в езиковата система на руския и българския език. Заслужава внимание използването на сравнително-историческия метод в проучването на процесите на еволюция на категориите, тъй като добрата теория следва да се опира на

закономерностите в развитието на езика. Този дял на дисертацията би следвало да съдържа описание на източниците на използвания илюстративен материал в текста на изследването, на количественото съотношение на ексцерпирани от използваната литература и емпирично подбраните от автора примери.

г/ значимост на научните приноси, изложени в дисертацията, апробация на резултатите

Приемаме приложената в автореферата „Справка за научните приноси на дисертационния труд“, като извеждаме следните приносни характеристики на изследването:

- дисертационният труд е пионерско дело в областта на проучванията на категориалните и некатегориалните значения в руската именна и глаголна морфология в съпоставка с българската;
- пълноценно изпълнено е решението на дисертанта да проучи категориалните и некатегориалните отношение върху изключително широк обект на изследване - изменяемите части на речта в руския и българския език.;
- приносни моменти в хода на изложението съдържат дискусиите по различни въпроси, свързани с терминологията, теорията и интерпретацията на категориалните и некатегориалните явления;
- дисертационният труд може успешно да послужи като добра основа за по-нататъшни изследвания, за пълно съпоставително представяне на морфологията на съвременния руски и български език, в това число — за съставянето на българо-руска съпоставителна морфология като самостоятелен дял от серията „Съпоставителни българо-руски граматика“;
- резултатите от дисертационния труд могат да послужат за целите

на лингводидактиката, лингвистичната прагматика и построяването на теоретичните курсове по съвременен руски и български език.

Апробацията на резултатите, съгласно данните от документацията по процедурата, се изразява в отпечатването на седем статии и доклади, в това число две публикации в чужбина - Москва и Мюнхен; още четири материала са под печат.

д/ характеристика на публикациите по дисертацията, цитати

На посочените в Списъка на публикациите материали даваме обща положителна оценка. Те са непосредствено свързани с темата за използваните термини и понятия в дисертационното изследване и съдържат компетентно и изчерпателно представяне на интерпретираните от автора въпроси.

В документацията не са представени данни за цитирания на трудовите на Е. Тилев от други автори

е/ личният принос на дисертанта

Личния принос на дисертанта извеждаме от характеристиките, дадени от нас в предните две точки - „г" и „д".

ж/ критични бележки на рецензента по структурата, съдържанието и оформянето на дисертацията и автореферата към нея

Структурата на дисертация и на автореферата към нея оценяваме като достатъчно издържана, съгласно традициите на разработка на подобии научни съчинения.

В дисертацията са представени: увод /5-10стр./; една глава /Първа глава - 11-45 стр./, теоретично обосноваваща избора на концепция на автора и използването на термините и понятията, третиращи проявите на категориалните и некатегориалните значения в езика; две глави - изследователски /Втора глава - 46-224 стр.; Трета глава - 225-304 стр./, в които се проследяват категориалните и некатегориалните значения, съответно, на изменяемите имении части на речта и на глагола; следват

заклучение /305-307 стр./ и списък на литературата /308-357стр./; в края на текста на дисертацията е приложен списък на публикациите на автора по темата на дисертационното изследване /358 стр./, който би следвало да влезе в общия списък на използваната литература.

По отношение на съдържателната страна на дисертационното изследване споделяме още и следващите по-долу критични бележки / част от последните бяха изложени от нас в хода на предходните части на настоящата рецензия/.

Преди това следва да отбележим, че дисертационното изследване на Е. Тилев е изключително стойностно и значимо за осмисляне и преосмисляне на категориалните и некатегориалните значения, във всичките им аспекти, в руската и българската морфология. То провокира читателя към допълнителна оценка и преоценка на езиковите явления при реализацията им в речта. В този смисъл на някои места може да се опонира на автора, но като цяло приемаме доводите му за убедителни.

В процеса на разглеждане на категориалните и некатегориалните отношения в текста на дисертацията по-често трябва да присъства анализ на интонацията; например като определят, знак за проява на аналитизъм в руския език /по този въпрос - виж Е.А. Брызгунова/.

Заклучението в края на текста на дисертацията /което е пренесено изцяло в края на автореферата/ е твърде кратко - три страници; то не отразява достатъчно пълно резултатите от изследователския процес на анализа на категориалните и некатегориалните значения в руския и българския език. Впрочем, в текста на заключението сравнителният план почти не е намерил място и това е съществен пропуск в тази последна и обобщаваща част на дисертационния труд.

Авторефератът в синтезиран вид безукорно представя съдържанието на дисертацията. За по- голяма информативност и удобство на ползвателя в началните страници на автореферата би следвало да се отрази странираното съдържание на дисертационния труд.

Техническото оформление на дисертацията и автореферата е в добрите традиции на отпечатването на научноизследователски текст - с курсиви, петити, коректно подредени и редактирани параграфи към отделните части на труда.

Следва да отбележим, че българският език на автора е изключително прецизен; това се отнася и за превода на български език на цитати от руските автори.

Посочените критични бележки не влияят на нашата обща положителна оценка на дисертационния труд на Е. Тилев.

з/ заключение

Въз основа на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложение на закона от Пловдивския университет и научните приноси в дисертационното изследване на докторанта, които изложихме в настоящата рецензия, предлагаме на уважаемото жури да гласува за присъждането на ЕНЧО ТИЛЕВ ТИЛЕВ на образователната и научна степен „ДОКТОР“, като даваме нашия категоричен вот - „ДА“.

22 май 2017 г.

рецензент:

/Проф. д.ф.н. Тотка Стоева/